

**JUGAR
AMB
UN
TIGRE** de **DORIS
LESSING**
direcció **CARLOTA
SUBIRÓS**

EL TIGRE I JO

carlota subirós

Play with a tiger

A molta gent sorprèn descobrir ara que Doris Lessing, Premi Nobel de Literatura del 2007, hagi escrit teatre. La veritat és que el seu interès per l'escena ha estat despert al llarg de tota la seva vida. Des de la seva primera joventut Lessing s'ha compromès en diverses formes d'activisme polític, i no és estrany que el teatre li hagi semblat, especialment a principis dels convulsos anys 60, un terreny idoni per explorar conflictes íntims i compartits. El seu és certament un teatre d'idees, però recorregut per una poderosa força emotiva, visceral i autobiogràfica. Lessing és una dona que ha jugat de maneres molt diverses amb el tigre (fins que va fer trenta anys, a Rhodèsia del Sud –l'actual Zimbabwe–, el seu nom de guerra, per a la família i els

amics, era *Tigger*). *Play with a tiger* (en anglès, *play* vol dir tant *jugar com obra de teatre*), assistim a un dels assalts d'aquest joc.

El quadern daurat

Sens dubte la fama de Lessing com a escriptora rau en la seva extraordinària capacitat narradora. Personalment, molt poques novel·les m'han impressionat tant com *El quadern daurat*, un llibre del qual s'ha dit que alhora va explicar i va transformar tota una generació. Hi ha lectures que semblen transcendir d'alguna manera l'experiència literària per proposar cruament una manera de percebre el món, una manera de viure i descriure les relacions, una sensibilitat al descobert. Costa de definir, però la impressió és inequívoca: algú ens

exposa la seva intimitat, aventurant-se en el moviment constant d'estímul i contradiccions i impulsos, amb escepticisme i vehemència alhora, revelant a cada pas noves cares d'aquesta feïnada fascinant que és viure cada dia.

A *El quadern daurat*, Anna Wulf, de soltera Anna Freeman, intenta contenir el caos de la seva ànima i la sensació d'estar a punt de fer-se trossos tot anotant el que li passa en quatre quaderns diferents. L'última secció de la novel·la conté el quadern daurat, on Anna plasma el malson absolut de les seves pors i de la seva crisi vital, que esclata finalment en un caos desesperat. L'Anna és una consciència descarnada i hipersensible que intenta aferrissadament mantenir la salut moral en una època plena d'angoixa. *El quadern daurat* va ser escrit a finals dels anys 50 i publicat per primera vegada el 1962, el mateix any que es va estrenar *Jugar amb un tigre*. De fet, la idea d'escriure una peça teatral neix precisament en les últimes pàgines de la novel·la: l'Anna Wulf decideix posar en escena el dolor de l'Anna Freeman.

1958

Així doncs aquesta peça, que avui em resulta tan present i tan antiga alhora, té cinquanta anys. Ha passat mig segle i el món tens i paranoic de la Guerra Freda, immediatament anterior a tots els moviments de contestació social, cultural i sexual que van marcar els anys 60 i 70, ens pot semblar en molts sentits remot. Justament per això causa

una estranya impressió reconèixer la modernitat de molts dels seus plantejaments, la força i el desfici d'aquest grup de persones que sent que no encaixa amb una societat massa rígida, però que ha vist com tants impulsos de canvi i revolució han fracassat dolorosament. Dels dos grans tòtems de la primera meitat del segle xx per a la transformació personal i col·lectiva, Freud i Marx, ja només n'arriba l'ombra, no la llum. I en aquesta foscor, l'exigència en el compromís personal esdevé l'únic espai visible de lluita efectiva per un món millor.

La guerra de sexes

La lluita és l'essència d'aquesta peça, la lluita per la llibertat en la seva forma més elemental i alhora més contradictòria: en una relació d'amor. Què significa lligar-se a una altra persona. Què significa ser lliure dins d'una relació.

Moltes coses han canviat en els costums occidentals en els darrers cinquanta anys (fins a l'extrem que, segurament, bona part del patiment que, dues generacions enere, causava la inflexibilitat d'una institució com el matrimoni, es correspon avui al patiment per la precarietat dels lligams, la reconeguda provisionalitat de la majoria de compromisos amorosos i familiars –per no parlar dels professionals, econòmics o socials). Però la qüestió fonamental de quin és l'espai de llibertat de l'un i de l'altre es renova cada vegada, amb cada parella. Què significa per a mi la teva llibertat. Com assumeixes tu la meua llibertat.

Fins a quin punt som capaços de ser realment lliures, cadascun. Com és l'espai on ens trobem. I si estem disposats a perdre'ns en aquest espai. Quan Dave retreu a Anna que la seva trobada s'hagi convertit en el camp de batalla de la guerra dels sexes, ella li contesta: “*És l'única guerra neta que queda. L'única que no ens destruirà a tots plegats. Per això hi lluitem*”.

L'obra de Doris Lessing va posar de manifest, en plena alba dels anys 60, que el món no començaria a guarir fins que no es construïssin unes relacions més sanes entre homes i dones –més sanes, evidentment, per totes dues bandes. Fins que homes i dones no es possessin a parlar de debò. Per aquest motiu va ser presa com a icona de l'aleshores naixent moviment d'Alliberament de les Dones (l'anglosaxona *Women's Liberation*). Ella mai no ha rebutjat el seu suport a aquest moviment, però també s'ha negat sempre a reduir la seva visió a cap ideologia, i fins i tot retreu al feminisme una lectura reductora i impersonal de la seva obra. El seu compromís radical és amb l'experiència única i viscuda, amb la intel·ligència i la honestedat; cadascun dels seus textos mostra un estat del món a través d'una història sentida en tota la seva excepcionalitat.

Aquesta habitació és un món

El cor d'*El quadern daurat* i de *Jugar amb un tigre* és la crònica d'una consciència feta trossos, d'una persona assetjada per la por d'esclatar en mil bocins. La fascinació de *Hamlet* –que

tot l'univers pugui cabre dins d'un cervell– s'inverteix i esdevé pànic de no poder afirmar una coherència vital, de sucumbir a un fracàs moral absolut. Tot el que la novel·la té d'obertura i de complexitat (explorant l'experiència política, la recerca psicoanalítica, la recreació literària o la memòria personal), la peça teatral ho té de concentració: Lessing busca l'essència del conflicte entre el compromís i la llibertat en l'ànima d'una dona, d'un home i d'una habitació. I per això m'agrada donar vida a aquesta peça en un teatre que no només permet un trobada íntima i essencial entre espectadors i actors sinó que, a més a més, es diu, justament, Espai Lliure. En una de les últimes pàgines d'*El quadern daurat*, l'amant d'Anna fa una mirada al seu voltant i diu: “*Aquesta habitació és extraordinària. És com un món*”.

El tigre

Una última nota sobre el tigre. No puc explicar què és el tigre. Potser cadascun de nosaltres ho sap sense paraules. Borges, que va adorar els tigres tota la vida, una vegada ho va dir així: *Iba y venía, delicado y fatal, cargado de infinita energía, del otro lado de los firmes barrotes y todos lo mirábamos. Era el tigre de esa mañana, en Palermo, y el tigre del Oriente y el tigre de Blake y de Hugo y Shere Khan, y los tigres que fueron y que serán y asimismo el tigre arquetipo, ya que el individuo, en su caso, es toda la especie. Pensamos que era sanguiinario y hermoso. Norah, una niña, dijo: Está hecho para el amor.*

El que distingia els 50 i després els 60 era que no hi havia regles. Segurament devia ser la primera vegada a la història –de totes les històries que recordem– que no hi havia convencions comunament acceptades i que, al mateix temps, hi havia accés al control de la natalitat. Tot s'hi valia. I no apareixerien les regles fins a l'adveniment de la sida, que va restaurar la moralitat de manera fulminant. Jo diria que als 50, en qüestions d'amor, o de sexe, el més evident –evident més endavant– és que la gent es ficava al llit perquè era el que s'esperava que fés. (El *Zeitgeist* imposa.) Hi havia gent que copulava com peixos hipnotitzats que xoquen l'un contra l'altre. ¿Curiositat? Potser una mica. Febre sexual, gens ni mica. Aquelles abraçades no tenien res a veure amb l'amor i ben poc a veure amb el sexe, tampoc; em refereixo a l'atracció sexual de veritat. La passivitat ho dominava tot. Ningú sabia com comportar-se, ni els homes ni les dones. I per això hi havia tanta infelicitat, tanta incomprensió. ¿Exagero? Sí, exagero, perquè estic deixant fora d'aquest relat les trobades felices i plaents.

Mai no vaig menar la vida d'aventures dels meus somnis, explorant l'Àfrica salvatge o el desert del Gobi; mai no vaig recórrer el Mediterrani ni vaig gaudir de la vida dels cafès a París. Tot ho determinava la circumstància que tenia un fill menut. Vaig intentar guanyar-me la vida escrivint i ho vaig fer, però vaig viure en

una habitació precària durant molt de temps: van haver de passar deu anys des que vaig arribar a Londres perquè guanyés l'equivalent al sou d'un obrer mig. (...) Vaig tardar temps, molt de temps, a adonar-me d'una cosa òbvia. El nen –la meva creu, aquella “càrrega”, que és com ho veia la gent– va ser qui em va salvar. (...) Si hagués arribat sola a Londres la cosa hauria anat de la següent manera: el Soho era aleshores un indret atractiu, per no dir seductor, aviat m'hi hauria fet un lloc, per tercera vegada a la meua vida hauria estat la noia que acaba d'arribar. Però aquell submón en concret no era just amb les dones. S'empassava les noies com xocolatines... o com ginebres amb tònica. (...) Sí, el Soho em podia haver absorbit, però me'n va salvar el fet que tenia una responsabilitat, la criatura.

Ara veig aquell pis excessivament gran, sempre ple de gent, com una continuació de l'estil de vida obert dels llocs on vaig viure amb en Gottfried: algú que es quedava a passar la nit o el cap de setmana, amics, amics d'amics. La “bohèmia” dels camarades (ara la majoria excamarades) era infinitament hospitalària, desinteressada, una anticipació de la cultura dels anys 60. Un nombre indeterminat de joves poetes, prometedors autors teatrals, novel·listes, homes i dones, entraven i sortien, tots escurats de diners, passaven de mà en mà, de ciutat en ciutat, i de vegades de país en país.

I ara entra en escena en Clancy Sigal. Com sortit d'una pel·lícula. Tenia l'estil dels joves americans de l'època: texans, camisa ampla i un cinturó una mica penjant en el qual no podies evitar de veure una pistola fantasma. El bandoler solitari. El xèrif solitari que lluita contra els homes dolents. (...) En Clancy era una figura heroica, feta no només a base d'un miler de pel·lícules èpiques sumades als herois i heroïnes de l'esquerra, que habitaven la seva imaginació com si fossin íntims amics seus, sinó també a base de les grans figures de la història americana. Feia poc havia fet aquell viatge obligatori per als joves americans: travessar els Estats Units amb cotxe, sol, boig com una campana, parlant amb Abraham Lincoln, Clarence Darrow, Sacco i Vanzetti, Jefferson, Mother Bloor, John Brown i al mateix temps amb Rosa Luxemburg, Speranski, Bukharin, Trotski i qualsevol altre. (...) En Clancy feia de mirall de tot allò de mi mateixa amb què em començava a sentir incòmoda. Però només començava... aquest era el problema. Els esdeveniments, quan s'aproximen, abans projecten la seva ombra.

En Clancy era emocionalment immadur per ser que vorejava els trenta. Jo era més madura del que em corresponia per edat. I des d'un bon començament hi va haver això entre nosaltres..., i quan ell m'acusava de tocar massa de peus a terra, de ser massa pràctica, massa "assenyada", no era cap compliment. (...) En Clancy em va provocar un desbaratament tan profund de la imatge que jo tenia de mi mateixa com no m'ha tornat a passar en tota la vida.

Sempre m'havien classificat d'inconformista –sense tacte, intransigent, "difícil" – i ara, de cop i volta, se m'acusava de ser una dama anglesa.

Fets: al meu pis s'hi feien moltes reunions, era un punt de trobada convenient per als qui venien de fora de Londres. (...) No recordo absolutament res d'aquests debats exaltats, però l'ambient el tinc ben present, vigorós, sovint agressiu i, naturalment, desbordant de plaer en la batalla política. (...) Encara creïem en la revolució com un article de fe. Un ferment de canvi... un vendaval... un huracà...

Vaig tardar quatre o cinc anys, des que el 1942 em vaig enamorar del comunisme, o millor dit, del comunisme ideal, a ser prou crítica per discutir els meus dubtes amb la gent que encara formava part de la congregació comunista. Dos o tres anys més tard, les meves disussions sobre fets i idees, en un país comunista, haurien desembocat en la tortura i l'execució. Cap al 1954 jo ja no era comunista, però no fins a començaments dels anys 60 no vaig deixar de sentir les estrebades residuals de la lleialtat, no vaig ser totalment lliure. És a dir, vaig tardar vint anys ben bons a deixar de sentir-me culpable, a alliberar-me del tot. Recordo avergonyida que difícil em resultava dir el que pensava als qui encara hi eren fidels. Vaig ser capaç de ser més lliure que la majoria perquè sóc escriptora, amb l'estructura psicològica d'una escriptora, que se situa a una distància del que escriu. Tot el procés d'escriure consisteix a situar-se a dis-

tància. Aquesta és la seva vàlua... tant per a l'escriptor com per a la gent que llegeix els resultats d'aquest procés, basat a partir de tot allò immadur, individual, no criticat ni examinat, i conduir-ho al regne d'allò que és general.

Què més? Vaig començar a pensar en l'esquema d'*El quadern daurat* i vaig escriure *Jugar amb un tigre*. Per a aquesta obra vaig fer servir Warwick Road com a escenari, tal com ho vaig viure, amb la màquina d'escriure, el llit darrere unes cortines primes, aquelles parets que semblaven de paper de

fumar quan passaven els camions pel carrer, amb aquell rebombori i aquella pudor, els escandalosos grups de nois que anaven beguts a mitjanit, com deixats de la mà de Déu, reflex de les històries de Clancy adolescent pels carrers de Chicago, "pel mal camí", el bordell allà mateix, en diagonal, amb les noies que a vegades sortien a la vorera per atraure clients o per barallar-se. (...) La gent, coneguda o no, venia i em deia: "Però hi has posat la teva vida, en aquesta obra". Com si el *Look Back in Anger* d'en John Osborne no sorgís directament de la seva vida. ■

Extractes dels dos volums autobiogràfics de Doris Lessing, *Dintre meu* i *Passejant per l'ombra*, publicats per Destino (Barcelona, 1998) en traducció de Montserrat Vancells.

JUGAR AMB UN TIGRE

de DORIS LESSING
dirección CARLOTA SUBIRÓS

EL TIGRE Y YO
carlota subirós

Play with a Tiger

A mucha gente sorprende descubrir ahora que Doris Lessing, Premio Nobel de Literatura del 2007, haya escrito teatro. La verdad es que su interés por la escena ha estado despierto a lo largo de toda su vida. Desde su primera juventud, Lessing se ha comprometido en varias formas de activismo político y no es extraño que el teatro le haya parecido, especialmente a principios de los convulsos años 60, un terreno idóneo para explorar conflictos íntimos y compartidos. El suyo es ciertamente un teatro de ideas, pero transitado por una poderosa fuerza emotiva, visceral y autobiográfica. Lessing es una mujer que ha jugado de maneras muy diversas con el tigre (de niña, en la granja donde vivía con sus padres, en plena jungla, en Rhodesia del Sur –actual Zimbabwe–, su nombre de guerra era *Tigger*). En esta pieza teatral (en inglés, *play*) nos ofrece uno de los asaltos de este juego.

El cuaderno dorado

Pero sin duda, la fama de Lessing radica en su extraordinaria capacidad narradora. Personalmente, muy pocas novelas me han impresionado tanto como *The golden Notebook*, que seguramente es el título que despliega su mirada de un modo más amplio y conmovedor. En momentos especialmente intensos, hay lecturas que parecen trascender de alguna manera la experiencia literaria para proponer descarnadamente una modo de percibir el mundo, una modo de vivir y describir las relaciones, una sensibilidad al descubierto. No sé explicarlo bien. Pero la impresión es inequívoca: alguien nos habla desde el fondo del alma, aventurándose en el movimiento constante de estímulos y contradicciones e impulsos, con escepticismo y vehemencia a la vez, rebelando a cada paso nuevas facetas de este trabajo fascinante que es vivir todos los días.

En *The golden Notebook*, Anna Wulf, de soltera Anna Freeman, intenta contener el caos de su alma y la sensación de estar a punto de hacerse añicos anotando lo que le pasa en cuatro cuadernos distintos. La última sección de la novela contiene justamente el cuaderno dorado (aquél en donde Anna plasma la pesadilla absoluta de sus miedos y de su crisis vital, que explota finalmente en un caos desesperado), aparece precisamente la visión del tigre, una imagen fulgurante, bella y terriblemente amenazante. Incluso la idea de escribir una pieza teatral con esta imagen

nace en aquel momento en la mente de la protagonista, como la única vía posible de curar, de conjurar, esta pesadilla. Anna Wulf decide que tiene que poner en escena el dolor de Anna Freeman.

1958

Así esta pieza, que hoy nos resulta tan vigente y tan antigua a la vez, tiene cincuenta años. Ha pasado medio siglo y el mundo tenso y paranoico de la guerra fría (inmediatamente anterior a todos los movimientos de contestación social, cultural y sexual que marcaron los años 60 y 70), nos parece en muchos sentidos remoto. Precisamente por eso resulta desconcertante y apasionante a la vez reconocer la modernidad de muchos de sus planteamientos, la fuerza y el déficit de este grupo de personas que siente que no encaja en una sociedad demasiado rígida pero que ha visto como varios impulsos de cambio y revolución han ido fracasando. De los dos grandes tótems de la primera mitad de siglo xx para la transformación personal y colectiva, Freud y Marx, ya sólo nos queda la sombra, no la luz. Y en esta oscuridad, la exigencia con el compromiso personal, en el día a día y en el tú a tú, es el único espacio visible de lucha efectiva para un mundo mejor.

La lucha de sexos

La lucha es la esencia de esta pieza, la lucha por la libertad en su forma más elemental y al mismo tiempo más contradictoria: en una relación de amor. Qué significa ligarse a otra persona. Qué significa ser libre dentro de una relación. Muchas cosas han cambiado en las costumbres occidentales en los últimos cincuenta años (hasta el extremo de que, seguramente, buena parte del sufrimiento que dos generaciones atrás generaba la inflexibilidad de una institución como el matrimonio, se corresponde hoy al sufrimiento que genera la precariedad de vínculos, la reconocida provisionalidad de la mayoría de compromisos amorosos y familiares –por no hablar de los profesionales, económicos o sociales). Pero la cuestión fundamental de cuál es el espacio de libertad de uno y de otro en una pareja se renueva cada vez, con cada pareja. Qué significa para mí tu libertad. Cómo asumes tú mi libertad. Hasta qué punto tú y yo somos capaces de ser realmente libres cada uno. Si estamos dispuestos a encontrarnos en este espacio. Cuando Dave echa en cara a Anna que su encuentro se haya convertido en una lucha de sexos pura y dura, ella le responde: “*Es la única lucha limpia que queda. La única que no nos destruirá a todos. Por eso luchamos en ella*”.

La obra de Doris Lessing puso de manifiesto, en pleno albor de los años 60, que el mundo no empezaría a curarse hasta

que no se construyeran unas relaciones más sanas entre hombres y mujeres –más sanas, evidentemente, por ambos lados. Hasta que hombres y mujeres no se pusieran a hablar de verdad. Por este motivo fue tomada como icono del entonces movimiento de Liberación de las Mujeres (la anglosajona *Women's Liberation*). Ella nunca rechazó su apoyo a este movimiento, pero también se ha negado siempre a reducir su visión a ideología alguna, e incluso reprocha al feminismo una lectura reductora e impersonal de su obra. Su compromiso radical es con la experiencia única y vivida; cada una de sus piezas muestra posibles estados del mundo a través de historias sentadas o imaginadas con toda su excepcionalidad.

Esta habitación es un mundo

El núcleo de *The Golden Notebook* y de *Play with a Tigger* es la crónica de una consciencia hecha pedazos, de una persona asediada por el miedo de estallar en mil pedazos. La fascinación de Hamlet –que todo el universo pueda caber dentro de un cerebro– se invierte y se convierte en el pánico de no poder afirmar una coherencia vital, de sucumbir al fracaso de todos los anhelos para dar sentido al mundo. Sin duda se trata de una profunda crisis moral y política que encuentra su manifestación más extrema en el terreno de la pura intimidad: en las relaciones de amistad, en el vínculo con un hijo, en la búsqueda deseperada del amor. En una de las últimas páginas de *The golden Notebook*, el amante de Anna echa una mirada a su alrededor y dice: “*Esta habitación es extraordinaria. Es como un mundo*”.

El tigre

Una última nota sobre el tigre. No puedo explicar qué es el tigre. Creo que cada uno de nosotros lo sabe sin palabras. Borges, que adoró a los tigres toda la vida, una vez lo expresó así:

Iba y venía, delicado y fatal, cargado de infinita energía, del otro lado de los firmes barrotes y todos lo mirábamos. Era el tigre de esa mañana, en Palermo, y el tigre del Oriente y el tigre de Blake y de Hugo y Shere Khan, y los tigres que fueron y que serán y asimismo el tigre arquetipo, ya que el individuo, en su caso, es toda la especie. Pensamos que era sanguinario y hermoso. Norah, una niña, dijo: Está hecho para el amor.

ALGUNOS APUNTES AUTOBIOGRÁFICOS

doris lessing

Lo que distinguía los 50 y después los 60 era que no había reglas. Seguramente debía de ser la primera vez en la historia

–de todas las historias que recordamos– que no había convenciones comúnmente aceptadas y que, al mismo tiempo, había acceso al control de la natalidad. Todo valía. Y no aparecieron las reglas hasta el nacimiento del sida, que restauró la moralidad de manera fulminante. Yo diría que en los 50, en cuestiones de amor, o de sexo, lo más evidente –evidente más adelante– era que la gente se acostaba porque era lo que se esperaba que hiciera. (El *Zeitgeist* impone.) Había quienes copulaban como pezes hipnotizados que chocan uno contra otro. ¿Curiosidad? Quizás. Fiebre sexual, lo más mínimo. Aquellos abrazos no tenían nada que ver con el amor y bien poco con el sexo, tampoco; me refiero a la atracción sexual de verdad. La pasividad lo dominaba todo. Nadie sabía cómo comportarse, ni los hombres ni las mujeres. Y por eso había tanta infelicidad, tanta incompreensión. ¿Exagero? Sí, exagero, porque estoy dejando fuera de este relato los encuentros felices y placenteros.

Nunca manejé la vida de aventuras de mis sueños, explorando África salvaje o el desierto del Gobi; nunca recorrí el Mediterráneo ni disfruté de la vida en los cafés en París. Todo lo determinaba la circunstancia de tener un hijo pequeño. intenté ganarme la vida escribiendo y lo hice, pero viví en una habitación precaria durante mucho tiempo: tuvieron que pasar diez años desde que llegué a Londres para poder ganar el equivalente al sueldo de un obrero medio. (...) Tardé tiempo, mucho tiempo, en darme cuenta de una cosa obvia. El niño –mi cruz, aquella “carga”, que es como lo veía la gente– fue quien me salvó. (...) Si hubiera llegado sola a Londres las cosas habría ido de la siguiente manera: el Soho era entonces un lugar atractivo, por no decir seductor, pronto me habría hecho un lugar, por tercera vez en mi vida habría sido la chica que acaba de llegar. Pero aquel submundo en concreto no era justo con las mujeres. Se tragaba las chicas como chocolatinas o como ginebras con tónica. (...) Sí, el Soho me podía haber absorbido, pero me salvó el hecho que tenía una responsabilidad, el crío.

Ahora veo aquel piso excesivamente grande, siempre lleno de gente, como una continuación del estilo de vida abierto de los lugares donde viví con Gottfried: alguien que se quedaba a pasar la noche o el fin de semana, amigos, amigos de amigos. La “bohemia” de los camaradas (ahora la

mayoría ex-camaradas) era infinitamente hospitalaria, desinteresada, una anticipación de la cultura de los años 60. Un número indeterminado de jóvenes poetas, prometedores autores teatrales, novelistas, hombres y mujeres, entraban y salían, todos sin dinero, pasaban de mano en mano, de ciudad en ciudad, y a veces de país en país.

Y ahora entra en escena Clancy Sigal. Como saliendo de una película. Tenía el estilo de los jóvenes americanos de la época: tejanos, camisa ancha y un cinturón algo colgante en el que no podías evitar ver una pistola fantasma. El bandido solitario. El xérif solitario que lucha contra los hombres malos. (...) Clancy era una figura heroica, hecha no sólo a base de un millar de películas épicas sumadas a los héroes y heroínas de izquierda que habitaban su imaginación como si fueran íntimos amigos suyos, sino también a base de las grandes figuras de la historia americana. Hacía poco había realizado ese viaje obligatorio para los jóvenes americanos: cruzar los Estados Unidos en coche, solo, loco como un cencerro, hablando con Abraham Lincoln, Clarence Darrow, Sacco y Vanzetti, Jefferson, Mother Bloor, John Brown y al mismo tiempo con Rosa Luxemburgo, Speransky, Bukharin, Trotsky y cualquier otro. (...) Clancy era el espejo de todo aquello de mí misma con que me empezaba a sentir incómoda. ¿Pero sólo empezaba? Ese era el problema. Los acontecimientos, cuando se aproximan, proyectan antes su sombra.

Clancy era emocionalmente inmaduro pese a bordear los treinta. Yo era más madura de lo que correspondía a mi edad. Y desde un buen comienzo esto estuvo entre nosotros..., y cuando me acusaba de tener los pies demasiado en el suelo, de ser demasiado práctica, demasiado “sensata”, no era ningún cumplido. (...) Clancy provocó en mí un desbaratamiento tan profundo de la imagen que yo tenía de mí misma como no me ha vuelto a ocurrir en toda mi vida. Siempre me habían clasificado de inconfiable –sin tacto, intransigente, “difícil” – y ahora, de repente, se me acusaba de ser una dama inglesa.

Hechos: en mi piso se hacían muchas reuniones, era un punto de encuentro conveniente para los que venían de fuera de Londres. (...) No recuerdo absolutamente nada de esos debates exaltados, pero el ambiente lo tengo muy presente, vigoroso,

a menudo agresivo y, naturalmente, desbordante de placer en la batalla política. (...) Todavía creíamos en la revolución como en un artículo de fe. Un fermento de cambio, un vendaval, un huracán.

Tardé cuatro o cinco años, desde que en 1942 me enamoré del comunismo, o mejor dicho, del comunismo ideal, a ser lo suficientemente crítica para discutir mis dudas con la gente que todavía formaba parte de la congregación comunista. Dos o tres años después, mis discusiones sobre hechos e ideas, en un país comunista, habrían desembocado en la tortura y la ejecución. Hacia 1954 yo ya no era comunista, pero hasta comienzos de los años 60 no dejé de sentir los tirones de la lealtad, no fui totalmente libre. Es decir, tardé mis buenos veinte años en dejar de sentirme culpable, a liberarme del todo. Recuerdo avergonzada qué difícil me resultaba decir lo que pensaba a los que todavía eran fieles. Fui capaz de ser más libre que la mayoría porque soy escritora, con la estructura psicológica de una escritora que se sitúa a distancia de lo que escribe. Todo el proceso de escribir consiste en situarse a distancia. Esta es su valía... tanto para el escritor como para la gente que lee los resultados de este proceso, basado a partir de todo lo inmaduro, individual, no criticado ni examinado, y conducirlo al reino de lo general.

¿Qué más? Empecé a pensar en el esquema de *The golden Notebook* y escribí *Play with a Tiger*. Para esta obra usé Warwick Road como escenario, tal y como lo viví, con la máquina de escribir, la cama detrás unas finas cortinas, esas paredes que parecían de papel de fumar cuando pasaban los camiones por la calle, con aquel ruido y esa peste, los escandalosos grupos de chicos que iban bebidos a medianoche, como dejados de la mano de Dios, reflejo de las historias de Clancy adolescente por las calles de Chicago, “por el mal camino”, el burdel allí mismo, en diagonal, con las chicas que a veces salían a la acera para atraer clientes o para pelearse. (...) La gente, conocida o no, venía y me decía: “*Pero has puesto tu vida, en esta obra*”. Como si el *Look Back in Anger* de John Osborne no surgiera directamente de su vida. ■

Extractos de los dos volúmenes autobiográficos de Doris Lessing, *Dentro de mí y un paseo por la sombra*, publicados por Destino (Barcelona, 1998).